

1.1.6. Soziolinguistikaren izenaz eta ikerketa-eremuez

Soziolinguistikak, beraz, hizkuntzaren eta gizartearen arteko elkarreraginak aztertzen ditu. Baina bi egitura horien arteko elkarreraginean aztergai eta ikuspegi ezberdinak agertu dira. Horrek zailtasunak sortzen ditu definizioa adosterakoan. Karmele Rotaetxeren ustez, hizkuntza eta gizartea elkarri eragiten dioten egiturak dira. Batean gertatutako aldaketek bestean eragiten dutela frogatzea da soziolinguistikaren helburua. Haren esparrua etnolinguistikak, geografia linguistikoak eta hizkuntzaren soziologiak mugaturik daude (Rotaetxe, 1990).

Soziolinguistika: gizartearen eta hizkuntzaren arteko elkarreragina aztertzen du. Bi soziolinguistika ezberdin bereiz daitezke: aztergai nagusia hizkuntza bera duena, bata eta hizkuntza entitate sozial moduan hartzen duena, bestea. Lehenengoa hizkuntzalaritzatik hurbilago dago; bigarrena, aldiz, soziologiatik.

Estrukturalismoaren eta gramatika sortzailearen aurrean, soziolinguistikak bete zuen lekuari *kanpo-hizkuntzalaritza* deitu izan zitzaion. Askorentzat, ordea, hizkuntzalaritza garaikidea da. Labovek, adibidez, hizkuntza gizartearengandik bereizirik ikertzeak ez duela zentzurik uste zuen, eta ondorioz, *soziolinguistika* terminoa errepikakorra zela. Bariazionismoa edo aldakortasunaren azterketa hizkuntzalaritzaren ikerketa-eremutzat zuen.

Jean Baptiste Marcellesi-k (*in Rotaetxe, 1990*) *bariazionismoa* izendatzeko *hizkuntzalaritza soziala* izena proposatu zuen. Horrek diziplina berriaren ikerketen helburuen eta ikuspegien aniztasunak izendapenean izan zuen isla agerian uzten du.

Sarritan aipatu izan da bi soziolinguistika ezberdin bereiz daitezkeela: aztergai nagusia hizkuntza bera duena bata, eta hizkuntza entitate sozial moduan hartzen duena bestea. Lehenengoa hizkuntzalaritzatik hurbilago egongo litzateke; bigarrena, aldiz, soziologiatik. Batak corpusa du jomuga; besteak, estatusa; batak hizkuntzari barrutik begiratzen dio; besteak, kanpotik; batak hizkuntzaren egiturari, besteak erabilerari; batak hizkuntza du aztergai besteak hiztunak eta hiztun taldeak.

Francisco Moreno Fernándezek, beste hainbat ikertzailek bezala, soziolinguistikaren ikerketa edo hizkuntzalaritzaren ikuspegitik edo soziologiarenetik hurbilago egin daitezkeela uste du. Zentzu horretan, bere ustez, soziolinguistika nagusiki hizkuntzari berari lotutako zientzia da, eta gizartean hizkuntzari lotutako arazoak aztertzea hizkuntzaren soziologiari dagokio. Korda horretakoak dira Humberto Lopez Morales eta Maitena Etxebarria bera.

Humberto López Moralesek, adibidez, soziolinguistika hizkuntzaren azterketara mugatzen dela defendatzen du, gizartearen azterketa soziologiari dagokiola esanez. Gainera, bere ustez soziolinguistika hitzezko komunikazioaz soilik arduratzen da. Horrela, ikerketa-eremutik kanpo uzten ditu semiologiari, etnografiari edo pragmatikari lotutako alderdiak (Lopez Morales, 1993).

Hala ere, Labovek, soziolinguistika izendapena gaitzetsita, hizkuntzalaritza hertsia (linguistiko)/zabala (soziologikoa) bereizketa proposatu zuen (Labov, 1972/1983: 236-237).

Jordi Sole i Camardons katalanak, berriz, *Soziolinguistika Gazteentzat* liburuan (Sole i Camardons, 1991), soziolinguistika ez dela hizkuntzaren barne-arazoez arduratzen defendatzen du, hori hizkuntzalaritzari dagokion arloa dela, alegia.

Gaur egun, jarrerak ez dira hain muturrekoak eta, soziolinguistikaren azpian, hizkuntzaren eta gizartearen arteko elkarreraginari loturiko ikerketa-eremu ugari hartzen dira. Nahiko zabaldua dago, *barne-soziolinguistika* hizkuntzari lotutako ikerketetarako eta *kanpo-soziolinguistika* besteetarako erabiltzea.

Hala ere, tokian tokiko bibliografiari begiratuta, leku batzuetan hizkuntzaren aldagarritasunari begira dauden lanak baino ez dira onartzen soziolinguistikatzat, baina beste zenbait lekutako tradizioan, soziolinguistikak askoz ere eremu zabalagoa hartzen du. Horixe da, hain zuzen ere, Euskal Herrian, Katalunian eta Kanadan gertatzen dena.

Euskal Herrian, tradizio sakona du soziolinguistikak, batez ere, hizkuntzaren normalizazioari begira egindako lanetan. Horrela, Eusko Jaurlaritzak hizkuntzaren estatusa ezagutzeko egindako ikerketari *Inkesta soziolinguistikoa* izena jarri dio, **Soziolinguistika Klusterrak** ere arlo horretako lanak jorratzen ditu eta, oro har, euskal hiztunek egoera soziolinguistikoaz hitz egitean, hizkuntzak gizartean duen egoeraren inguruan jarduten dute.

Jose María Sánchez Carrión “Txepetx”-ek berak, hizkuntzaren soziologia erabiltzen du batzuetan eta soziolinguistika beste batzuetan. Beste alde batetik, Jose Manuel Odriozolak, *Soziolinguistikaren atarian* liburuan ikuspegi zabalari lotu bazitzaion ere (Odriozola, 1993), 2003an Iñaki Caminok *Euskal Soziolinguistikaren atarian* lana adiera hertsitik bideratu zuen (Camino, 2005).

1.2. EUSKAL HERRIAN

1.2.1. Hizkuntzaren inguruko kezka Euskal Herrian

Euskarak gaur egun duen baino lurralde handiagoa hartu izan du historian zehar. Europako hizkuntzarik zaharrena dela uste da, 8.000 urte luze dituela. Paube iparraldean, Castro mendebaldean, Katalunia ekialdean, eta hegoaldean Nafarroako Erribera eta Errioxan barna izan zituen muga erromatarren garaian.